

07 sep Doelen van onderwijs voor meisjes

Het doen moet er nog in

In het Maandblad¹ nr. 7 van maart 1959 legt mevrouw H.E. Casparé de betekenis van tuinbouwonderwijs voor meisjes uit. De directrice van de Meisjes Tuinbouwschool "Huis te Lande" te Rijswijk heeft daarvoor mogelijk een aanleiding, omdat de school - wellicht ten onrechte - wel als een plek voor aangenaam verpozen voor Haagse meisjes werd geduid.

De kern van haar verhaal is dat *denken, voelen en willen* (de zielekrachten) zich in harmonisch evenwicht kunnen vormen in nauw contact met de natuur. Dat is de ambiance die de tuinbouwschool biedt. Zij merkt op dat de opvoeding sterk verschoven is naar de intellectuele vorming en dat jonge mensen grote moeite hebben om de theorie met de praktijk te verbinden. Het is onvoldoende de dingen te kennen, men moet ze ook kunnen.

Zij merkt op dat door het *doen* het wilselement wordt ontwikkeld. Het *willen en denken* moeten elkaar in een wisselwerking op een hoger plan brengen. Daar helpt het *voelen* bij: hartekrachten worden aangesproken. Ook het voelen moet door doen worden ontwikkeld. Casparé meent dat dit bij meisjes gemakkelijker is dan bij jongens. Het voelen is de basis voor een moreel verantwoorde levenshouding.

Zien groeien, doet groeien! Onder dit motto legt Casparé haar pedagogie uit. Door het werken in de tuinbouw wordt de basis gelegd die bij een goede begeleiding leidt tot een evenwichtige ontwikkeling en vorming.

50 jaar later is de focus van het beroepsonderwijs gericht op het benutten van een competentiegericht curriculum. Dit is een vernieuwing waarbij de school niet op de eerste plaats een informatieoverdrager is en niet de bewaker van het disciplinaire denken. Het vernieuwende is dat de school het verwerven van competentie voorop stelt.

De vernieuwing kan geconcretiseerd worden als we competentie opvatten als een plus op de combinatie van vakkennis, vakvaardigheid en gedragsrepertoire. In sommige opleidingen lag het accent op vakkennis (de opleiding van theoretici) en in andere op vakvaardigheid (opleiding van de practici) en in weer andere op de combinatie van vakkennis en vakvaardigheid (opleiding van experts). Dit wordt onvoldoende gevonden omdat de expert tekort kan schieten als het gaat om realiteitszin, motivatie, reflectief vermogen en beroepsidentiteit. Daarom komt het gedragsrepertoire er bij.

De ontwikkeling van gedragsrepertoire wordt door sommigen gezien als de basis voor de ontwikkeling van de leerloopbaan. Van die leerloopbaan wordt verwacht dat zij sturing kan geven aan verdieping. Het gedragsrepertoire is met andere woorden de basis voor de sturing van het verwerven van vakkennis en vakvaardigheid.

Wat leren we hiervan?

Het trio denken, voelen en willen lijkt op het eerste gezicht maar ten dele op het trio vakkennis, vakvaardigheid en gedragsrepertoire. Het denken komt in de vakkennis terug. Het voelen en willen het sterkst in het gedragsrepertoire. Wil dat zeggen dat Casparé niet had met vakvaardigheid? Zij merkt op dat het doen de ontwikkeling van het willen en voelen stimuleert. In de beschrijving van het programma van haar school is het doen de basis voor vakvaardigheid. Dat het willen sturend werkt op de andere ontwikkeling vinden we terug bij de mensen die in deze tijd een grote rol toekennen aan de leerloopbaan.

De 1e conclusie is dat het perspectief waarmee mevrouw Casparé haar tuinbouwschool ontwikkelde niet veel verschilt van het ontwikkelingsperspectief van het huidige beroepsonderwijs.

"Zijn we dan iets opgeschoten in 50 jaar tijd?" is een voor de hand liggende vraag. Wel, er zijn een paar dingen veranderd. Op de eerste plaats heeft het onderwijs haar (monopoly)positie als informatievoorzieners verloren. Door de informatietechnologie is er op het net meer te vinden dan een docent kan weten. Hierdoor is tegelijkertijd de behoefte om met voelen en willen bezig te zijn enorm toegenomen. Door ict is de mogelijkheid van de school om op kennen te steunen verminderd en de behoefte om iets te doen aan voelen en willen toegenomen. Het maatschappelijk klimaat voor onderwijsontwikkeling in de richting die Casparé wilde, is sterk verbeterd. Is er in het onderwijs zelf al wat veranderd? Toen Casparé haar verhaal schreef werden de leerplannen met lesurentabellen geprogrammeerd. Deze symbolen van disciplinair denken zijn na 1990 in het Nederlandse beroepsonderwijs afgeschaft. In plaats daarvan zijn beschrijvingen gekomen van competenties (met duidingen van vakkennis, vakvaardigheid en gedragsrepertoire). Hoe dat precies moet worden uitgevoerd is minder duidelijk.

De 2e conclusie is dat het perspectief van mevrouw Casparé heeft standgehouden. En ook dat er een doel-/middel-relatie bij gezet is (de beroepsopleiding op basis van een competentiegericht curriculum). Bij deze doel-/middel-relatie wordt allerwegen gezocht naar (good) practice. We zijn in de loop van 50 jaar al een stuk verder.

De gedachte dat de ontwikkeling van denken, voelen en willen goed is voor beroepsonderwijs is actueel, maar dat het vooral goed is voor meisjes speelt in deze tijd geen grote rol meer. De emancipatie is als vernieuwing verder dan het beroepsonderwijs, maar ook nog niet klaar. De emancipatie kent al wel vormen van good practice, maar die passen nog niet overal in de maatschappelijke structuren. De emancipatoire ontwikkeling ligt zo gezien één stap voor op de ontwikkeling van beroepsonderwijs, maar zij is als beweging dan ook 50 jaar ouder.

---

¹ In het retrospectief van mei 2006 is informatie gegeven over het Maandblad.